

Školství

Školská otázka byla předmětem zájmu českých imigrantů od samého jejich příchodu na Volyň. Již v březnu 1870 správce kurátor kyjevského školského okruhu ministerstvu lidové osvěty, že se na něj obrátili čeští zplnomocněnci František Příbyl a Josef Olič se žádostí, ve které uváděli, že "z důvodu výchovy dětí přesídlenců ve vládním duchu, ke kterému se hlásí, a pro jejich co nejrychlejší seznámení s ruským jazykem" žádají o souhlas s otevřením škol v Hlinsku, Buderáži a Mirohošti. Zplnomocněnci žádali, aby vláda jmenovala pro tyto školy učitele ruského jazyka, kteří by byli zároveň řídícími škol. Pro výuku českého jazyka a náboženství chtěli do příjezdu kněží vybrat sami učitele z Čech. Volyňská statkářka dvorní dáma hraběnka A. D. Bludovová psala tehdejšímu vrchnímu prokurátorovi Nejsvětějšího synodu a ministru lidové osvěty hraběti D. A. Tolstému, že Češi byli ve své vlasti zvyklí mít školu, ale že v nových podmínkách ji nejsou schopni zřídit bez státní pomoci. V této souvislosti ji zajímalo, kdo a jak bude české děti učit. Psala, že "v Buderáži Češi mají školu, vyžádali si nebo pronajali budovu bývalé školy a děti učí Čech, který zná rusky, a učí děti náboženství husitské víry".^{1/} Škola v Buderáži vznikla již roku 1869 bez státní podpory. Ministr lidové osvěty 14. března 1870 uložil správci kyjevského školského okruhu pomáhat k ulehčení výuky dětí přesídlenců ruskému jazyku a "přijmout nezbytná opatření k nejtěsnějšímu sblížení přesídlenců s ruským lidem, k čemuž jedním ze spolehlivých prostředků může být škola, ve které české děti mohou, kromě vyučování ruskému jazyku, získávat poučení o pravdách pravoslavné víry". Carovým rozhodnutím ze 16. března 1870 byly založeny tři takové školy, a to v Hlinsku, Buderáži a Mirohošti, se dvěma učiteli, českým a ruským, se služným od státu na každou školu ve výši 500 rublů ročně.^{2/} Nedostatek prostředků však způsobil, že některé školy, např. v Hlinsku, byly zřízeny až po několika letech. Místo výuky českému jazyku jako předmětu byly organizovány zvláštní české třídy jako přípravné, ve kterých byly vyučovány všechny předměty česky. Teprve poté děti přecházely do vyšší tzv. ruské třídy, kde se již vyučovalo rusky. Češi se však mnohdy spokojovali s výukou dětí v přípravné české třídě a do ruské třídy je již neposílali. V roce 1873 byla otevřena dvoutrídň škola také v Kupičově ve Vladimírvolyňském újezdu. Kromě čtyř škol nacházejících se v resortu ministerstva lidové osvěty (Buderáž, Hlinsk, Mirohošť a Kupičov) existovalo na území českých volosti další 17 škol ve výlučné správě Čechů, bez jakéhokoliv vládního dozoru. Také české osady, které spadaly pod rolnické volosti zakládaly

pro své děti samostatné školy, samy si vybíraly učitele a řídily školní režim. Mimo české volosti byly dvě české školy v Žitomirském újezdu, tři v Ostrožském a dvě v Dubenském. Celkem existovalo na Volyni v polovině 80. let 19. století 28 českých škol. Zatímco ministerské školy byly dvojtřídní (jedna třída česká, druhá ruská), pak ostatní školy byly výlučně české. Ve svém statistickém přehledu Volyňské gubernie uvádí A. Zabelin o volyňských Čechách a Němcích, že "jakmile pouze několik desítek rodin kolonistů se usídlí v blízkosti, hned se skládají, staví dům, najímají učitele a otevírají školu. Gramotní nepřerušují po skončení školy své vzdělávání, ale pokračují v dalším sebevzdělávání, čtou knihy, odebírají časopisy a noviny, zajímají se o události vnějšího světa, neohraničují svůj rozhled těsnými hranicemi vesnice nebo volosti, jak to je vidět u pravoslavných rolníků a Poláků."^{3/}